

Lukivalmiuksen arviointi ja harjoittaminen toiminnallisista menetelmin

Yhteenveto Marita Mäkisen koulutuksen sisällöistä

Tässä yhteenvedossa

- Esiopetuksen merkitys lasten luku- ja kirjoitustaidon pohjana
- Luku- ja kirjoitustaitojen oppimista tukevat kielelliset taidot
- Lukivalmiuksen kehityksen ja pulmien tunnistaminen esiopetuksessa
- Lukivalmiuksien arviointi esiopetuksessa
- Lukivalmiuksen harjoittaminen esiopetuksessa
- Kokemuksia KUMMI 3 –arviointilomakkeen käytöstä

Esiopetuksen merkitys lasten luku- ja kirjoitustaidon pohjana

- Esi- alkuopetus sosiaalistaa lukitaitoihin
- Kirjaintuntemus, fonologinen tietoisuus ja nimeämistaidot luovat perustan lukutaidon oppimiselle
- Monilukutaidon merkitys oppimiselle
- Lukivalmiuksien tukemisen haasteita esi- ja alkuopetuksessa
 - Kielellisen (erityisesti fonologisen) tietoisuuden kehittymisen tukeminen
 - Lukivaikeuksien ennusmerkkien tunnistaminen
 - Lukemisvalmiuksia ja peruslukutaitoa tukevien käytäntöjen kehittäminen
- Lukivalmiuksen arvioinnin käytänteet vaihtelevia

Luku- ja kirjoitustaitojen oppimista tukevat kielelliset taidot

- **Kielellinen tietoisuus - semanttinen ja fonologinen tietoisuus**
 - Herkkyys havaita ja taito ymmärtää puhutun ja kirjoitetun kielen välinen yhteys
 - Huomion kiinnittäminen kielen rakenteisiin ja merkityksiin
- **Fonologinen tietoisuus** pohjustaa lukutaitoa
 - Ymmärrys siitä, että puheen virta koostuu sanoista, tavuista ja äänneistä
 - Kyky havaita ja käsitellä puheen äänneellisiä yksiköitä
 - Kielen kaksoisjäsentäminen (erottaa sanan muodon ja merkityksen toisistaan)
- Suomen kielen äännerakenteen erityispiirteistä osa helpottaa ja osa vaikeuttaa lukutaidon oppimista

Lukivalmiuksen kehityksen ja pulmien tunnistaminen esiopetuksessa

- Henkilöllä **lukivaikeus** jos...
 - Älykkyystaso ja aistitoiminnat normaaleja, ei ole oppinut lukemaan ja kirjoittamaan normaalissa ajassa ja tavanomaisin menetelmin
- **Kehityksellinen lukivaikeus eli dysleksia**
 - Pysyvä kielellinen vaikeus, jossa vaikeudet fonologisen tiedon käsittelemisessä
 - Taustalla osittain geenit ja osittain ympäristö

Lukivalmiuksen kehityksen ja pulmien tunnistaminen esiopetuksessa

- Fonologinen tietoisuus on kehittyvä taito, johon vaikuttaa
 - Puheen kehityksen vaiheet
 - Tiedollisten toimintojen kehittyminen
 - Metakognitiivisten taitojen kehittyminen
- Lapsi havaitsee puhetta enemmän kuin pystyy itse tuottamaan
- Useat fonologiset rajoitukset lapsen puheessa viittaavat fonologisen tiedon käsittelemisen vaikeuksiin. Esimerkkejä fonologisista rajoitteista:
 - Äänne korvautuu toisella, esim. isä-ihä
 - Umpitavu muuttuu toiseksi, esim. lintu-liitu
 - Sanassa siihen kuulumaton äänne, esim. lapio-lapijo
 - Äänteet vaihtavat paikkaa, esim. harava-havara
 - Äänne korvautuu vahvalla äänteellä, esim. kaksi-kakki
 - Sana lyhenee, esim. silta-til
 - Painoton tavu katoaa, esim. lusikka-lukka

Lukivalmiuksen kehityksen ja pulmien tunnistaminen esiopetuksessa

Fonologinen tietoisuus viriää vaiheittain:

1. Fonologinen herkistyminen

- Saa alkunsa virheen oivaltamisesta
- Oman ja muiden puheen tarkkailu ja korjaaminen
- Kieleen ja puheeseen liittyvät pohdinnat
- Kiinnostus riimeihin, loruihin, sanaleikkeihin

2. Sanan yksiköiden havaitseminen

- Puheen sisäisen rakenteen havaitsemista
- Sanojen tavuttaminen

3. Sanan yksiköiden käsitteleminen

- Ongelmanratkaisua ja puheen yksiköiden käsittelemistä samanaikaisesti
- Sanan merkityksen muuttamista lisäämällä, poistamalla, vaihtamalla tavu tai äänne

Lukivalmiuksien arviointi esiopetuksessa

1. Fonologinen herkistyminen

- Riimin tunnistaminen
- Riimin tuottaminen
- Sanojen pituuksien vertaileminen ja tuottaminen
- Sanan alkuäänteen tunnistaminen

2. Sanan yksiköiden havaitseminen

- Sanan alkuäänteen nimeäminen
- Sanan tarkka tavuttaminen
- Sanan alkutavun nimeäminen
- Äänteiden yhdistäminen sanaksi

3. Sanan yksiköiden käsitteleminen

- Tavun lisääminen sanaan
- Tavun poistaminen sanasta

[Arviointilomake ja ohjeet
tehtäviin KUMMI 3 –
julkaisussa](#)

Lukivalmiuksien arviointi esiopetuksessa

Riskilasten pulmia:

1. Pitkien taivutuspäätteellisten sanojen tavuttaminen
2. Sanan alkutavun erottaminen
3. Alkuäänteiden nimeäminen ja kuultujen äänteiden yhdistäminen sanoiksi
4. Sanan merkityksen muuttaminen poistamalla tai lisäämällä alku- tai lopputavu
5. Lapsen omat kertomukset suoriutumisestaan

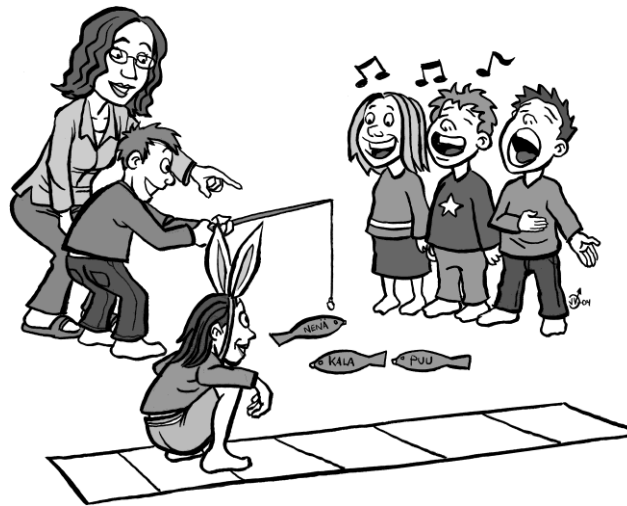
Lukivalmiuksen harjoittaminen esiopetuksessa

- **Fonologisen tietoisuuden vahvistaminen**
 - Monipuolinen teksti- ja kieliympäristö
 - Sanan merkityksen ja äänteellisen rakenteen rinnakkaisuus
 - Äänne-kirjain –vastaavuuden vahvistaminen
 - Havainnollistaminen visuaalisen tuen avulla
 - Sanat paloiksi tavuttamalla

Lukivalmiuksen harjoittaminen esiopetuksessa

- **Tärkeää lasten tasavertainen osallistaminen ja osallisuuden kokemusten vahvistaminen**
 - Ajattelun, toiminnan ja tunteiden yhteys oppimisessa merkittävä
 - Lapsikeskeiset ja tarkkaavaisuutta edistävät työtavat – **toiminnallisuus**
 - Opetuksen suuntaaminen oppimisen prosessiin

Kokemuksia KUMMI 3 -arviointilomakkeen käytöstä

"Olen käyttänyt tätä arviointitapaa jo vuosia ja menetelmänä koen sen hyväksi, koska se antaa monipuolisen kuvan lapsen taidoista. Paljon käyttäneenä osaan mielestäni hyödyntää materiaalia jouhevasti, jolloin hyöty käytettyyn aikaan suhteutettuna on mielestäni erinomainen. Lisäbonus mielestäni on se, kuinka konkreettisen näytön avulla saan usein myös vanhemmat ymmärtämään lapsen haasteet."

"Koen, että tällaisilla kartoitustehtävillä on iso merkitys varhaisen tuen ja oppimisen tuen suunnittelussa yksilöllisesti kaikille eskareille."

"Koen, että lomake antaa hyödyllistä tietoa lapsen taidoista. Näin esiopetusvuoden lopussa ajattelen, että pystyn kertomaan tulevalle ekaluokan opettajalle siitä, missä lapsen kanssa mennään nyt, mitä ja miten hän on oppinut menneen vuoden aikana ja mihin kannattaa keskittyä jatkossa."

Kokemuksia KUMMI 3 -arviointilomakkeen käytöstä

"Arvioinnin tekeminen antoi hyviä tietoja lapsen taidoista, tämä oli ensimmäinen kerta, kun tein tämän tehtävistön. Samanlaisia tehtäviä teemme kyllä arjessa ja omassa alku- ja loppuarvioinnissa. Nämä tehtävät antavat kuitenkin tarkan tiedon taidoista ja lomake on hyvä, kun pääsee jyvälle, miten se täytetään. Kuvat oikein hyvä tuki! Toimi hyvin myös kielihäiriöisen taitojen arvioinnissa ja toi varmuutta omaan aiempaan arvioon taidoista."

"Olen käyttänyt testiä paljon. Se on mielestäni hyvä työkalu fonologisten taitojen arviointiin ennen kuin lapsella on teknistä luku- ja kirjoitustaitoa edes tavutasolla. Testin tuloksen perusteella kuntoutus voidaan kohdentaa tarkasti siihen, missä oppilaalla on vaikeuksia."

"Olen käyttänyt testiä paljon ja olen havainnut, että sanojen pituuksien vertaileminen on lapsille usein vaikeaa, jos ja kun lapsi ajattelee asiasta konkreettisesti. Esimerkiksi vertailu isä – pikkusisko herättää lapsissa usein huvittuneisuutta ja ihmetystä. Itsestään selvää, että isä on pidempi (myös sanana)."

Arviointi-, opetus- ja kuntoutusmateriaaleja

KUMMI 3

Lukemisen aika, leikin taika
Lukemisvalmiuksien
arvioiminen ja harjoittaminen

Marita Mäkinen

OPH hankkeiden
tuotoksia löydät
[täältä!](#)

Tutustu muihin NMI:n
koulutuksiin osoitteessa
koju.nmi.fi